

ЗМІСТОВНА СКЛАДОВА ПОШУКУ ОЗНАК КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ

Донець А. І., Єгоров С. О.

У науковій статті досліджено змістовну складову процесу пошуку оперативними підрозділами кримінальної поліції ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї. На основі аналізу існуючих точок зору, положень теорії оперативно-розшукової діяльності та результатів власних досліджень автори розкривають складові оперативного розшуку як організаційно-тактичної форми оперативно-розшукової діяльності, а також надають власне визначення. Автор, спираючись на положення кримінального права, вказують основні кваліфікуючі ознаки кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї.

Процес пошуку оперативними підрозділами кримінальної поліції ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, є одним із напрямів реалізації форми оперативно-розшукової діяльності, яка полягає в організації та здійсненні оперативними працівниками підрозділів кримінальної поліції комплексу гласних і негласних заходів, з метою вирішення завдань оперативно-розшукової діяльності, встановлення раніше невідомих фактів кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї. У статті проаналізовано основні погляди сучасних науковців у галузі теорії оперативно-розшукової діяльності щодо організаційно-тактичних форм такої діяльності.

Досліджено основні напрями оперативно-розшукової діяльності в діяльності кримінальної поліції. Окреслено головні складові та об'єкти процесу пошукової діяльності підрозділів кримінальної поліції. Доведено, що процес пошуку оперативними підрозділами кримінальної поліції ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї є однією зі складових і напрямів загального оперативно-розшукового пошуку в діяльності поліції. За результатами дослідження надано конкретні пропозиції щодо внесення змін і доповнень до чинних нормативно-правових актів у сфері протидії злочинності.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, оперативний пошук, кримінальна поліція, незаконний обіг зброї.

Donets A. I., Yehorov S. O. Content component of the search process criminal offenses related to illegal traffic of weapons

The article examines the substantive component of the process of searching by operational units of the criminal police for signs of criminal offenses related to illegal arms trafficking. Based on the analysis of existing points of view, provisions of the theory of operational search activity and the results of their own research, the authors reveal the components of operational search as an organizational and tactical form of operational search activity, and also provide their own definition. Based on the provisions of criminal law, the author identifies the main qualifying features of criminal offenses related to illegal arms trafficking.

The process of searching by operational units of the criminal police for signs of criminal offenses related to illegal arms trafficking is one of the areas of implementation of the form of operational and investigative activity which consists in organizing and carrying out by operational officers of criminal police units a set of public and covert measures with the aim of solving the tasks of operational and investigative activity, and establishing unknown facts of criminal offenses related to illegal arms trafficking. The article analyzes the main views of modern scholars in the field of the theory of operational and investigative activities regarding the organizational and tactical forms of such activities.

The article examines the main areas of operational and search activities in the activities of criminal police. The main components and objects of the search activity of criminal police units are outlined. It is proved that the process of searching by operational units of the criminal police for signs of criminal offenses related to illegal arms trafficking is one of the components and areas of general operational and investigative search in police activity. Based on the results of the study, the author makes specific proposals for amending and supplementing the current regulatory legal acts in the field of crime prevention.

Key words: operational-search activity, operational search, criminal police, illegal traffic of weapons.

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах воєнного стану в Україні злочинність, пов'язана із незаконним обігом зброї, стала одним з чинників, що негативно впливає на динаміку та рівень злочинності в цілому. Неконтрольований обіг зброї в місцях нещодавніх активних бойових дій, значна кількість зброї на деокупованих територіях, привласнення покинутої зброї цивільними особами - це лише окремі фактори, які впливають на загальний стан сучасної злочинності в нашій державі. У зв'язку з цим, протидія кримінальним правопорушенням, пов'язаним з незаконним обігом зброї, вимагає своєчасного здобуття оперативної інформації щодо осіб, подій та фактів, які раніше були невідомі. Теорія оперативно-розшукової діяльності визначає, що початковим етапом процесу протидії кримінальним правопорушенням є пошук первинної інформації ознак такої діяльності [1, с. 4]. Отже, розмірковуючи про сучасних проблем протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаним з незаконним обігом зброї, доречним та обґрунтованим є аналіз змістовної складової пошуку ознак таких злочинів. Саме цим, на нашу думку, обумовлена актуальність зазначеної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності, складових та напрямів виявлення, пошуку первинної інформації про події, осіб та факти, які мають оперативний інтерес з метою протидії злочинності завжди привертала увагу наукової спільноти. Певним проблемним аспектам організації і тактики такої діяльності присвятили свої праці такі науковці, як: С.В. Албул, О.М. Бандурка, В.І. Василичук, М.Л. Грібов, В.П. Захаров, О.І. Козаченко, Д.Й. Никифорчук, М.А. Погорецький, Є.В. Поляков, М.Б. Саакян, М.В. Стацак, В.Є. Тарасенко, Д.М. Цехан, В.В. Шендрик, Т.Г. Щурат та інші. Одночасно, питання визначення змістовної складової пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, потребують вдосконалення. Отже, метою цієї статті є визначення та аналіз змістовної складової процесу пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї.

Виклад основного матеріалу. Як справедливо вказують науковці, початковим етапом процесу пізнання є пошук [3, с. 12]. В теорії оперативно-розшуковій діяльності пошук визначається, як окрема організаційно-тактична форма [4, с. 62]. Разом із тим, як стверджують Є.В. Поляков та Т.Г. Щурат, межах пошукової діяльності реалізується інтегральний характер оперативно-розшукової діяльності [6, с. 75]. Підтримуючи

вказану позицію, ми погоджуємося з точкою зору С.В. Албула, який визначає пошук як форму оперативно-розшукової діяльності, що являє собою систему оперативно-розшукових заходів, які організуються і здійснюються оперативними підрозділами Національної поліції з метою виявлення первинних даних про осіб, предмети і факти, що становлять оперативний інтерес [2, с. 5].

Отже, беручи до уваги, що оперативний пошук осіб, предметів і фактів є самостійною формою оперативно-розшукової діяльності, слід проаналізувати ознаки такої діяльності, адже саме вони є змістовною складовою процесу пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї. Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що змістовною складовою процесу пошуку в ОРД є:

– організація та проведення пошуку не тільки у зв'язку з вчиненням конкретним кримінальним правопорушенням, а й незалежно від нього. Така діяльність є ініціативною та такою, що має розвідувальний характер, адже під час пошуку встановлюються та виявляються раніше невідомі факти та події [1, с. 13; 5, с. 17];

– здійснення пошуку, зокрема ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, є не тільки правом, а й одним з основних обов'язків кримінальної поліції, що чітко закріплено у чинному законодавстві [7; 8];

– комплексне застосування заходів та засобів ОРД під час проведення пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї [4, с. 67].

Пошук ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, спрямований на виявлення серед значної кількості однорідних об'єктів пошуку саме того, що має відношення до ознак певного кримінального правопорушення. Враховуючи вказані вище змістовні складові, сутністю процесу пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, на нашу думку, є пізнання невідомих раніше фактів, подій, осіб, предметів та речей, які мають ознаки кримінально протиправної діяльності або містять явні сліди кримінального правопорушення.

Пошук, як складову оперативно-розшукової діяльності, закріплений у чинних правових актах. В статті 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» під оперативно-розшуковою діяльністю розуміється «система гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та

оперативно-технічних засобів» [7]. У свою чергу, відповідно до ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань, серед іншого: виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживає заходів з метою виявлення кримінальних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення [8].

Як вірно наголошують сучасні науковці, значення пошуку в оперативно-розшуковій діяльності полягає в тому, що за допомогою комплексу цілеспрямованих заходів, здійснюваних суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, виявляються, перевіряються і накопичуються відомості, які містять нові (раніше невідомі поліції) спеціальні знання, що мають значення під час вирішення завдань боротьби зі злочинністю [3, с. 72]. При цьому, за твердженням С.В. Албула, С.Л. Дьорова та М.О. Волошиної, пошуковий процес в ОРД забезпечує вирішення таких основних завдань:

- виявлення протиправних намірів осіб та їх груп;
- здобуття первинної інформації про кримінальні правопорушення, що готуються, вжиття заходів щодо запобігання їм;
- отримання інформації про вчинені кримінальні правопорушення;
- отримання первинної інформації, необхідної для аналізу, оцінки та прогнозування оперативної обстановки на території обслуговування, і вжиття заходів щодо оптимальної розстановки сил для активізації боротьби з кримінальними правопорушеннями [3, с. 92].

Досліджуючи змістовну складову процесу пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, на підставі аналізу наукових джерел, можна, на наш погляд, виділити основні об'єкти пошуку. Це особи, предмети і події (факти), що можуть свідчити про готування та/або вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, а також дають підстави вважати про їх готування та/або вчинення з достатнім ступенем імовірності.

Предмети і документи, що становлять оперативний інтерес в частині пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, це вилучені з обігу речі (у нашому випадку, зброя, деталі зброї, обладнання для її виготовлення, боєприпаси, вибухівка, вибухові речовини та складові), підроблені документи тощо.

До подій та фактів, які мають оперативний інтерес в частині пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, можуть відноситися відомості про підготовлювані та вчинені кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом зброї, встановлення місць перебування осіб, причетних до їх готування та/або вчинення, виявлення місць зберігання, виготовлення, транспортування зброї тощо.

Таким чином, процес пошуку в ОРД передбачає здобуття та перевірку первинної інформації про раніше невідомі події, осіб та факти, які мають інтерес для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, поза зв'язком із конкретною особою чи фактом. Процес пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, має специфічні ознаки, які відокремлюють його від інших форм оперативно-розшукової діяльності. До таких ознак, на нашу думку, відносяться:

- реалізація пошуку по за зв'язком із конкретними фактами та особами;
  - проведення пошуку в місцях найбільш вірогідного виявлення ознак та об'єктів, що встановлюються.
- При цьому, даними, які встановлюються у процесі пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, є:
- факти готування і вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї;
  - знаряддя та сліди готування до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї;
  - сліди, залишені особами на місці вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї;
  - знаряддя вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї;
  - інші речі, що мають значення для встановлення і викриття винних осіб;
  - предмети і речовини, заборонені для обігу тощо.

Висновки. Підсумовуючи проаналізовані твердження науковців, положення теорії оперативно-розшукової діяльності та чинного законодавства, можна, на наш погляд, наголосити, що змістовна складова процесу пошуку ознак кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, полягає в організації та здійсненні оперативними працівниками підрозділів кримінальної поліції комплексу гласних та негласних заходів, з метою вирішення завдань

оперативно-розшукової діяльності, спрямованих на виявлення раніше невідомих фактів кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї, а також осіб (груп), причетних до їх готування та/або вчинення.

Література

1. Албул С. В. Оперативно-розшукова діяльність: сучасні доктринальні та праксеологічні концепти. *Воєнний стан: теоретико-праксеологічні проблеми юриспруденції* : колективна монографія. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2024. С. 1-24. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-421-7-1>

2. Албул С. В. Специфіка об'єктів оперативного пошуку під час виявлення та документування фактів колабораційної діяльності на деокупованих територіях України. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, ОДУВС, 21 липня 2023 р.). Одеса: Вид-во «Юридика», 2023. С. 5-10.

3. Оперативний пошук в діяльності підрозділів кримінальної поліції: правові та організаційно-тактичні засади: монографія / С. В. Албул, С. Л. Дьоров, М. О. Волошина; за заг. редакцією С. В. Албула. Одеса: ОДУВС, 2022. 220 с.

4. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С. В. Албул, С. О. Єгоров, Є. В. Поляков, Т. Г. Щурат; за заг. ред. проф. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2023. 304 с.

5. Особливості оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на здобуття інформації про криміногенні процеси у злочинному середовищі в умовах

воєнного стану: науково-практичні рекомендації / С. В. Албул, С. О. Єгоров, Т. О. Рекуненко. Одеса : ОДУВС, 2024. 100 с.

6. Поляков Є. В., Щурат Т. Г. Дієвість та необхідність оперативного пошуку. *Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 07 жовтня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С. 74-76.

7. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/print> (дата звернення 09.01.2025).

8. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print> (дата звернення 09.01.2025).

*Донець А. І.,
полковник поліції, аспірант
Одеського державного університету
внутрішніх справ*

*Єгоров С. О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри оперативно-розшукової
діяльності
навчально-наукового інституту
підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Національної поліції України
Одеського державного університету
внутрішніх справ*